

14 Haziran
2023

HAFTALIK GÜNDEM

ÇARKLAR DURUYOR

TÜİK, Nisan 2023 Sanayi Üretim Endeksi verilerine göre sanayi üretimi aylık yüzde 0,9; yıllık yüzde 1,2 oranında azaldı. Şubat ayında meydana gelen deprem felaketi üretimde de büyük düşüşe yol açmıştı. Bu yüzden Mart 2023 Sanayi Üretim Endeksi baz etkisiyle büyüme yönlü olmuştu. Nisan ayında ise sanayi üretiminin gerçek durumu kendini göstermeye başladı.

TÜİK, Nisan 2023 işsizlik verilerini de açıkladı. Buna göre genel işsizlik oranı yüzde 10,2. Bu, 3 milyon 585 bin kişinin resmen, son üç aydır iş arama başvurusu yaptığı hâlde iş bulamadığı anlamına geliyor. Genç işsizlik oranı ise yüzde 19,1 olarak açıklandı. Her beş gençten biri işsiz.

Gerçek işsizlik oranı olarak değerlendirilen Geniş Tanımlı İşsizlik Oranı ise yüzde 23,8. Burada hafif bir düşüş var. Bu düşüş, büyük oranda seçim öncesi kamu kurumlarına alınan personelin ve yaz döneminde turizm sektöründe geçici olarak iş bulanların etkisiyle sağlandı. Türkiye uzun zamandır işsizlik oranlarında üç aşağı beş yukarı aynı seviyede duruyor.

Bu oranlar, henüz Erdoğan yönetiminin sözümlerine göre Türkiye modeli dediği, çarkların dönmesini esas alıyoruz, dedikleri dönemin verileri. Şimdi ise ekonomi yönetimi faizci, borç bulmaya dayalı sıcak para ekonomisini esas alan Hazine ve Maliye Bakanı Mehmet Şimşek ve ekibine alan açıyor. Ağır vergiler, artan kredi maliyetleri, alım gücünde daha da düşüş ve dolayısıyla iç piyasada ağır bir durgunluk dönemine doğru yol alınıyor. Bu daha çok yoksulluk, daha yaygın kepenk kapatma anlamına geliyor.

AKP yönetimi sanayi üretimini daha da düşürecek, işsizliği daha da arttıracak bir yola dönüş yapıyor. Erdoğan Azerbaycan seyahati dönüşünde uçakta, "Benim faiz konusunda görüş değiştirdiğimi sananlar var. Hayal kurmasınlar. Ben durduğum yerde duruyorum. Ama Mehmet Şimşek ve Hafize Gaye Erkan'ın düşünceleri ve adımları konusunda eyvallah dedik" diye açıklama yaptı. Oportünizmin, kendi çıkarlarını her şeyin üstünde tutmanın tipik bir örneği. Madem görüş değiştirmedin, niye Şimşek ve Erkan'ın eylemlerine izin veriyorsun? İzin veriyorsan niye hâlâ aynı görüşteyim, diyorsun?

ANAYASA GÜNDEMDE

Azerbaycan dönüşü gazetecilerin sorularını yanıtlayan Erdoğan her zamanki gibi muhalefete çattı. CHP'ye yüklendi. Ama "Anayasa değişikliğinde işbirliği yapabiliriz. Muhalefet ilk sınavını burada verebilir. Anayasa değişikliğinde işbirliğine yanaşırlarsa çok iyi olur. Bizim tabii ki çok büyük önceliğimiz, vurguluyorum her zaman, ailedir, aile" dedi. Anlaşılan Erdoğan kadın haklarına yönelik gerici saldırıları, aile kurumunu koruma ve LGBT'yi önleme sosuna bulayacak.

İSVEÇ VE NATO

Erdoğan'ın denge ve pazarlık politikasının bir ayağı İsveç konusunda yürütülüyor. Amerika ve diğer NATO ülkelerinden büyük baskı sürüyor. Biden ve Dış İşleri Bakanı Blinken "Artık vakti gelmiştir. Bütün NATO ülkeleri bu görüştedir. Amerika da bu görüştedir. İsveç'in NATO'ya alınmasının vakti gelmiştir" dedi. İsveç ise yine göstermelik olarak, terör ile alakası olmayan birini, bir uyuşturucu kaçakçısını terörist diye Türkiye'ye iade etti. Amerika ve NATO tarafı ise İsveç'in üyeliğinin 11-12 Temmuz'da Litvanya'nın başkenti Vilnius'ta toplanacak NATO liderler zirvesine yetişmesini umuyor.

İsveç'in NATO'ya üyeliği konusunda Erdoğan, "Bu iş öyle kolay değil. Somut adım bekliyoruz. Somut adım atarlarsa olur. Ama somut adım atmazlarsa bizim evet deme lüksümüz yok" dedi.

14 Haziranda Ankara'da Türkiye, İsveç, Finlandiya, NATO katılımıyla kurulan Daimi Ortak Mekanizma görüşmelerinin dördüncüsü gerçekleştirildi. Toplantıda görüşmelere devam kararı alındı. Pazarlıklar sürüyor. Erdoğan büyük bir olasılıkla İsveç üzerindeki vetoyu kaldıracak. Ama ne karşılığında göreceğiz. Erdoğan'ın tarihinde anında biten pazarlıklar da var. Amerikalı rahip Andrew Brunson ve Almanya'ya verilen Türk kökenli Alman vatandaşı gazeteci Deniz Yücel örneği akıllarda duruyor.

Bu aşamada İsveç, Türkiye'nin NATO konusunda atmasını bekledikleri adımın gecikebileceğini öngörerek NATO birliklerini ülkeye davet etme kararı aldı.

DENGEYE DEVAM

Azerbaycan dönüşü dış politikaya da değinen Erdoğan "Biz Batı ile de, Doğu ile de aynı ölçüde işbirliği ve ortaklık peşindeyiz. Bunu sağlamaya çalışıyoruz. Dünyanın buna ihtiyacı var. Batı ile işbirliğinden yanayız. Ama aynı ölçüde Doğu ile de işbirliğine devam edeceğiz" diyerek kendine özgü denge politikasını gayet özlü şekilde ortaya koydu. Bu tutum, aynı zamanda emperyalistlerle pazarlıkların süreceği anlamına da geliyor.

KKTC'NİN STATÜSÜ

Erdoğan cumhurbaşkanı seçildikten sonra gelenek üzere KKTC'yi ziyaret etti. Oradan da Azerbaycan'a gitti. Ama bu defa bir yenilik yaparak Türkiye'ye uğramadan doğrudan Azerbaycan'a uçtu. Bu da diplomasi alanında Kuzey Kıbrıs'ın statüsünü yükseltmenin sembolik bir adımı oldu.

AZERBAYCAN

Erdoğan, Azerbaycan ziyaretinde Aliyev'e "Ne zaman isterseniz Suşa'da başkonsolosluk açmaya hazırız" diye destek verdi. Diğer yandan da "Paşinyan'ın Karabağ'ın Azerbaycan toprağı olduğunu tanımaya hazırız, demesi çok önemlidir. Bunu değerlendirmemiz lazım" dedi.

Zengezur koridoru üzerine de konuşan Erdoğan "Burada Ermenistan'dan çok İran itiraz ediyor. İtiraz ederek bizi de üzüyor, Azerbaycan'ı da üzüyor. Umarız bunu tatlıya bağlarız" dedi.

Bu hat açılırsa İran'da bir hat körelmiş olacak ve İran'ın Ermenistan ile kurduğu bağlantıda Azerbaycan denetimi doğmuş oluyor. İran, ambargo koşullarında bu denetimin kötüleşmeye yol açabileceğinden çekiniyor.

CHP SEÇİM DEĞİŞİM

Kılıçdaroğlu, seçim yenilgisinden sonra ilk defa kapsamlı bir söyleşiyeye Sözcü TV’de katıldı. Seçim sonuçlarını değerlendirirken “Ben ağır bir yenilgi tanımını kabul etmiyorum. Kendim de kabul etmiyorum, siz de kabul etmeyin. Biz çok büyük bir başarı sağladık. 25 milyon insanı bir araya getirdik. Evet yenildik ama bu ağır bir yenilgi sayılmaz. Ben umutluyum iyi şeyler olacak” dedi. Bu açıklama özeleştiriyeye yapmaktan uzak, hataları görmemekte ısrar eden bir bakış olarak büyük bir tepkiyle karşılandı.

Umut ve karamsarlık, kötümserlik ve iyimserlik dengesini Gramsci’nin çok bilinen sözünü anımsayarak kurmak gerekiyor. “Aklın kötümserliğine, iradenin iyimserliğine ihtiyaç var.”

Bu bir yenilgidir. Seçimde yenilgiyi reddetmek iyi değildir. Ayrıca istediğimiz kadar reddedelim seçimin kaybedildiği gerçeği diyalektik olarak hükümünü icra ediyor zaten. Halkta yayılan karamsarlık, umutsuzluk, ülke dışına göç etme eğiliminin artması bunu ortaya koyuyor. Bu konuda aklın karamsarlığına ihtiyaç var. Var ki buradan yola çıkarak yapılan hataları; siyasi, stratejik, taktik hataları ele alarak iradenin iyimserliğine varabilelim. Yenilgide irademizi koruyabilmeliyiz. Hataları ortaya koyup yeni atılımlara yol açacak bir değerlendirme süreci ve eylem sürecini yaratmalıyız.

CHP ve iç tartışmaları hatalar konusunda dersler çıkarmaya; temel yaklaşımlarda köklü değişiklikler yapmaya; bağımsızlıkçı, kamucu, cumhuriyetçi, Kemalist politikalara dönmeye yönelik bir eğilim ortaya koymuyor. “Biraz da ben yöneteyim” ya da “Ben halka daha güzel

hitap ederim” bakışından daha öteye geçmiyor. Ekrem İmamoğlu, Canan Kaftancıoğlu, Özgür Özel gibi isimler şekli bir değişiklikten öte hiçbir şey sunmuyorlar. Ve bu doğrultuda CHP iç gerginlikleri giderek tırmanıyor.

İmamoğlu değişim diyerek tüm taraftarlarıyla bastırıyor. Özgür Özel de “Her türlü göreve de, her türlü fedakârlığa da hazırım” diyerek sahneye giriyor. Diğer yandan TDP lideri Mustafa Sarıgül de CHP’ye katılmaya karar verdi. Bir yandan Muharrem İnce’nin de CHP’ye dönme hazırlıkları içinde olduğu haberleri de sızdırılıyor.

CHP iç tartışmalarına paralel şekilde Cumhuriyet gazetesinde de bölünme var. İlericiler için her zaman önemli yeri olan Cumhuriyet gazetesinde, vakıf yönetimi ve gazete yönetimi arasında bir çatışma yaşanıyor. Vakıf yönetimi, Genel Yayın Yönetmeni Tuncay Mollaveisođlu’nu beceriksiz, gazeteyi içeriden ve dışarıdan işgal etmeye çalışanlarla işbirliği yapan biri olarak suçladı.

Görünen o ki kısa vadede CHP içinden halka umut verecek bir eğilimin çıkması zor. Ulusal demokratik güçlerin en geniş birliğini sağlamak üzere komünistlerin, sosyalistlerin, ilericilerin, devrimcilerin bağımsız bir siyasi güç olarak sahneye çıkması dışında hemen hemen hiçbir şey siyasi olarak umut yaratma potansiyeli taşıyor. 60’ların, 70’lerin havasına dönerek halkla bütünleşen, ilerici sistem partilerinin tabanlarını ve çizgilerini de etkileyecek bir güçle ortaya çıkacak bir sosyalist özneye ihtiyaç her zamankinden fazla hissediliyor.

HDP – YEŞİL SOL

HDP içi tartışmalar sürüyor. Sağa açılmamız, tabanımızın muhafazakâr duygularını dikkate alarak sosyalistlerle, LGBT gruplarla aramıza mesafe koymalıyız diyen seslerin yükseldiği görülüyor. Tersine sosyalistlerle işbirliğini değerli bulan eğilimler de var.

Emek ve Özgürlük İttifakı üyesi TİP, kendi milletvekilleri ile mecliste yer almıştı. Şimdi EMEP de Yeşil Sol listesinden giren iki milletvekili ile mecliste kendi adına temsil edilme kararı aldı.

Yargıtay Başsavcılığı, HDP'nin seçime girmediğini belirterek, seçim yardımı olarak hazineden aldığı 400 milyon liralık yardımın iade edilmesini isteyerek Anayasa Mahkemesine başvurdu. AYM başvuruyu gündemine aldı.

UKRAYNA SALDIRISI

Ukrayna karşı saldırısı geçen hafta başlamıştı. Bu hafta saldırı ile ilgili bilgiler yoğunlaşmaya başladı. Saldırı sırasında Rusya'nın sınır kasabası Belgorod, birkaç saatliğine de olsa Ukrayna birlikleri tarafından işgal edildi. Ukrayna birlikleri sonra çekilmek zorunda kaldı. Moskova'ya yönelik de saldırı girişimleri oldu, oluyor. Rusya, Ukrayna'nın çok ağır kayba uğradığını, başarısız olduğunu açıklıyor. Aynı zamanda art arda leopar tanklarının imha görüntüleri geliyor.

Ukrayna savaşını değerlendirdiği bir konuşma sırasında Putin, yabancıların sürekli Ukrayna'ya silah aktardığını söyleyerek, "Biz de seyreltilmiş uranyum silahlarını kullanmaya başlayacağız" dedi. NATO ise 10 bin hava aracının aynı anda havalandırıldığı büyük bir askerî tatbikat yaparak Rusya'ya gözdağı vermeye çalışıyor. Buna karşılık Belarus'a taktik nükleer füzelerin yerleştirildiği resmen açıklandı. Temmuzda da silolar hazır olacak. Belarus Cumhurbaşkanı Lukaşenko, "Füzelerin yerleştirilmesi için Putin'in baskı yaptığı yönünde haberler dolaşiyor ama gerçek tam tersi. Atom bombalarının verilmesi için çok uğraştım" diye açıklama yaptı. "Nükleer silah olmayanlara hep saldırdılar. Artık bizim de nükleer silahımız var. Caydırıcı olacak" diye gerçekçi bir tespit yaptı.

ÇOK KUTUPLU DÜNYA

Amerikan Genelkurmay Başkanı Milley, "Dünya çok kutuplu bir döneme girdi. En az üç süper güç var" diyerek gelecekte bölgesel güçlerin de süper güç konumuna gelebileceğine dikkat çekti.

Milley, Amerika Rusya ve Çin dışında bir olasılık Hindistan'ı, ya da bağımsız yol izlemek eğiliminde olan başka ülkeleri, Avrupa Birliğini kastediyor olabilir.

Milley aynı zamanda çok kutuplu dünyanın birbirine karşı iki ana saf olarak şekillenebileceğine işaret etti. Görülüyor ki, emperyalistler ve emperyalizme karşı olanlar arasındaki devrim ve karşıdevrim kapışması bir kez de Amerikalı yetkililer tarafından ortaya konuluyor.

KÖRFEZDE İŞBİRLİĞİ

Basra Körfezi ülkeleri deniz seyrüsefer güvenliği konusunda işbirliği yapmak üzere girişimde bulundular. Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Umman ve dikkat ediniz İran beraber hareket etmeye karar verdiler.

Hâlihazırda, Deniz Seyrüsefer Koalisyonu diye, Amerika'nın başını çektiği, Türkiye'nin de içinde olduğu 38 ülkeyi kapsayan bir anlaşma var. BAE, İran ile işbirliğine katılırken bu anlaşmadan çekildiğini ilan etti. Bu da ilginç bir gelişme. Çünkü, Amerika ile yapılan anlaşmadan illa çekilmesi gerekmiyordu. Ama çekildi. Pakistan, Hindistan, Irak ve Bahreyn hemen bu işbirliğine katılacaklarını ilan ettiler. İşbirliğini Çin de destekliyor.

Suudi Arabistan ve BAE'ye giden ABD Dışişleri Bakanı Blinken "Bizi hayal kırıklığına uğrattınız. Çin'in koordinasyonunda, bizim dışımızda bir koordinasyon oluşturuyorsunuz. Teessüf ederim" dedi.

Bu işbirliğinin ne kadar ilerleyeceğini, ne kadar kalıcı olacağını gözlemlemek gerekir. Ayrıca bu yeni işbirliğinin, Obama döneminin Suudiler ile İran'ı barıştırıp dengede tutma ve Ortadoğu'dan çıkıp Çin'i kuşatma politikasına uygun olduğunu da anımsamakta fayda var. Çok zayıf da olsa İran'ı Rusya'dan koparma, Amerika ile yakınlaştırmaya hizmet etme olasılığı var. Ama bütün bunlar bir tarafa, Körfez ülkeleri arasında dayanışmanın başlaması, İran'ın tecritten çıkması, Çin'in bu işbirliğinde etkili olması, Pakistan ve Hindistan gibi çok köklü düşmanlıkları olan ülkelerin dahi hızla bu işbirliğine yönelmesi dünya halkları açısından umut veriyor.

BRİCS TOPLANTISI

Ağustosta Güney Afrika'da zirvesi yapılacak olan BRİCS'e üyelik başvuruları hızlanıyor. Mısır da Rusya üzerinden katılmak için başvuruda bulunmuş. Daha önce Venezuelalla da başvurmuştu. BRİCS'in kuracağı bankaya katılım ise çok daha fazla.

Vilma Rusef'in başına geçtiği katılım bankası, özellikle üçüncü dünya ülkeleri için cazibe kaynağı olmaya başladı. İlerici siyasetçi Vilma Rusef, Lula'nın görevden alındığı dönemde Brezilya devlet başkanı olmuştu.

ALMANYA

Almanya ilk defa ulusal güvenlik strateji belgesi yayınladı. En Amerikancı belgelerden biri olarak tarihe geçti. Almanya'nın güvenlik strateji belgesine göre Rusya dünya barışına, Avrupa ve Almanya güvenliğine en büyük tehdit ilan edilmiş. Çin hem ortak, hem rakip, hem de sistemsel rakip olarak tanımlanmış. Çin'in sosyalist karakteri de vurgulanmış. Belgede ayrıca "Avrupa'nın ve Almanya'nın NATO'ya ve Amerika'nın nükleer korumasına kesin ihtiyacı vardır, bu ortaya çıkmıştır" diye bir saptamada bulunulmuş. Rusya ise bu belge ile dalga geçerek "Hani bağımsızdınız?" diye açıklama yaptı. Sözüm ona ulusal güvenlik strateji belgesi sefil bir belge. Sömürge ruhuyla Amerika'ya teslim olmuş, koloni ruhuyla yazılmış bir belgedir.

TRUMP MAHKEMEDE

Trump, 37 ayrı suçtan mahkemeye çıkarılarak yargılanıyor. Başkanlık yaptığı döneme ait gizli belgeleri evinde tutmakla suçlanıyor. Mahkemede yaptığı savunmada "Ben başkayım. Bu belgelerin gizli olup olmadığına karar verme yetkisi bende. Ben gizli dersem gizlidir. Değil dersem açıktır. Her başkanın evinde dönemi ile ilgili belgeler bulunur. Siz ne yaptığınızı sanıyorsunuz?" dedi. Daha sonra demeç veren Trump, 2024'te tekrar başa geleceğini, gelir gelmez de "Biden suç ailesini" soruşturacağını söyledi.

Amerika'dan, nasıl kokuşmuş bir sistem olduğunu gösteren manzaralar gelmeye devam ediyor.